

ג. הלכות מעילות.

עיקר דין מעילה נכתב בתורה בפירוש, אבל יש הלכות מסוימות בדין מעילה, שאין להן אלא רמז מועט, והרי הן כהררים התלויים בשערה.

לדברי רמי בר חמא, דין מעילה שהוא כהררים התלויים בשערה, הוא כגון מה ששנינו, שבעל הבית שהיו בידו מעות הקדש, ונתחלפו במעותיו, ונתנם בשוגג לשליח, כי היה סבור ששלו הן, ואמר לשליח, קח לי מהם חלק או טלית, אם לא עשה שליחותו וקנה דבר אחר השליח מעל, ואם עשה בהם השליח את שליחותו, וקנה מה שאמר לו בעל הבית, בעל הבית מעל, וזהו כהררים, שיש לתמוה ולומר, כיצד יתכן הדבר, שהשליח הזה חוטא, שמוציא מעות הקדש, ובעל הבית מתחייב קרן וחומש ואשם מעילות, והרי ידוע לנו בכל הגמרא, שאין שליח לדבר עבירה, שיהא שולח מתחייב על ידי שלוחו.

ורבא דחה דבריו, ואמר, שדין זה אינו כהררים התלויים בשערה, אלא יש לו סמך גדול מהמקרא, שהרי לכמה דברים למדו דיני מעילה מדיני תרומה בגזרה שווה, שנאמר בשתי הפרשיות לשון חטא, במעילה "נָפֶשׁ כִּי תִמְעַל מֵעַל וְהִקְטָהּ בַּשָּׂנֶה" (ויקרא ח' ט"ו) ובתרומה "וְלֹא תִשָּׂאוּ עָלָיו חֶטְא" (במדבר י"ח ל"ב), ומעתה גם זאת יש ללמוד בגזרה שווה, כשם שבתרומה שלוחו של אדם כמותו, שנאמר "כֹּה־תִרְיָמוּ גַם אִתְּכֶם" (במדבר י"ח כ"ח), לרבות שלוחכם, כך במעילה, שלוחו של אדם כמותו.

ולדברי רבא, דין מעילה שהוא כהררים התלויים בשערה, הוא כגון מה ששנינו, שאם באופן הנ"ל שעשה השליח שליחותו של בעל הבית, נזכר בעל הבית שהיו המעות הקדש קודם שעשה השליח שליחותו, אף על פי שעשה שליחות בעל הבית, השליח מעל. וזהו כהררים, שכן אף שניתן להבין מדוע אין דין מעילה לבעל הבית, שהרי משעה שזכר, שוב אינו רוצה שיהא זה שלוחו להוציא את המעות, מכל מקום יש לתמוה, מדוע השליח מעל, ומה היה לו לעשות, הלא עשה שליחותו לפי דעתו, ואנוס הוא, ולמה יתחייב.

ורב אשי הקשה על כך, שהרי כן הוא כל דין מעילה האמור בתורה, שהמוציא מעות הקדש לחולין בשוגג, מעל, ואם כן, מה חידוש בזה יותר משאר דין מעילה שבתורה, לומר שאינו בכלל הכתוב אלא רמז בלבד יש לו.

ומכל מקום מסקנת הגמרא בדף י"א כדברי רבא, שכן אין להשוות דבר זה לכל מוציא מעות הקדש לחולין בשוגג, שכל מוציא מעות הקדש לחולין בשוגג, יודע שיש אצלו מעות הקדש, והיה לו להיזהר, וכשטעה וחשב שאלו הן חולין שלו, והוציאן, שוגג הוא, מה שאין כן שליח זה, שלא ידע כלל שיש אצלו מעות הקדש, ולא היה יודע שעליו להיזהר, והרי הוא אנוס, ואף על פי כן יש בו דין מעילה, וזה הררים התלויים בשערה.

ולדברי רב אשי, דין מעילה שהוא כהררים התלויים בשערה, הוא כגון מה ששנינו, שגזבר שנטל אבן או קורה של הקדש, לא מעל, שהרי לא הוציאם מרשות הקדש, אבל אם נתנם לחברו, הנותן מעל, שבנתינתו הוציאם מרשות הקדש, ומאחר שיצאו לחולין, מעתה חברו נהנה מהם, ואינו מועל בכך. וזהו כהררים, שכן מאחר שיצאו לחולין על ידי הנתינה מזה לזה, מדוע הנותן מעל, והמקבל לא מעל. [וראה הערה כ'].^א

^א כן נראה לכאורה מגרסת הגמרא לפנינו שהקושיה למה הנותן מעל והמקבל לא. אולם לפי זה אין להבין את הדחיה. ויש גורסים שהתמיהה שיש בדבר היא מדוע כשנטל לעצמו לא מעל וכשנתן לחברו מעל. וכן יש לדחוק גם לפי גרסתנו.

ודחו זאת ואמרו, שענין זה מובן הוא, כי מדובר כאן בגזבר, ואם כן כשנטל לעצמו, אינו מוציא מרשות לרשות, שמתחילה היה אצלו בשביל הקדש, וגם עכשיו אצלו, ורק כשנותן לאחר, מוציא מרשות הקדש, ויש מעילה.

דף י"א

שוב אמרו, שדין מעילה שהוא כהררים התלויים בשערה, הוא כגון מה ששנינו, שהבונה מאבני הקדש בביתו לא מעל עד שישב תחת האבן ויהנה בשווה פרוטה. וזהו כהררים, שכן מאחר שקבע את האבן בבנין יצאה מרשות הקדש שהרי קנאה בכך להיות שלו ואם כן מדוע לא מעל עד שישב תחתיה.

ודחו גם זאת, ואמרו, שאם קבעה בבנין, באמת מעל אף קודם שישב תחתיה, וכאן דברו כשנתנה בלא לקובעה בבנין, כגון שנתנה על פי חלון שבג בלא לבנותה שם, שזה אינו מועל עד שישב תחתיה ויהנה.

נגעים ואהלות

הלכות נגעים, יש בהם מקרא מרובה והלכות מועטות, ולפיכך, אם נתעורר בהם ספק, יש לעיין היטב בפסוקים, לברר הספק.

והלכות אהלות, יש בהם מקרא מועט והלכות מרובות, ולפיכך, אם נתעורר בהם ספק, יש לעיין היטב במשניות שלהן, לברר הספק.

דברים שיש להם סמך מהתורה

יש הלכות בתורה, שאינן מפורשות ממש, אבל יש להן סמך מהתורה שניכר ממנו שכן האמת.²

א. הדינים.

רוב דיני ממונות ונפשות מפורשים בתורה היטב, ויש דינים מסוימים, שאינם מפורשים כל כך אבל יש להם סמך בתורה.

ואחד מהם, הוא מה שאמר רבי, שכשאמרה תורה בענין המתכוון להכות את חברו והכה את האשה, "וְאִם אָסוֹן יִהְיֶה [שנהרגה האשה] וְנִתְּתָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ" (שמות כ"א כ"ג), אין הכוונה לנפשו של המכה ממש, אלא שיתן לירשי האשה ממון, כפי שוויה, כי לדעת רבי, המתכוון להרוג את זה והרג את זה, פטור ממיתה ומשלם ממון.

ודבר זה אף שאינו מפורש בתורה, יש לו סמך, שכן הוא למד בגזרה שווה, שנאמר כאן לשון נתינה, "וְנִתְּתָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ" וכן נאמר תחילה לשון נתינה, "וְכִי יִצְוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיִצְאוּ יָלְדָהּ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנֹשׁ יַעֲנֹשׁ פֶּאֶשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו פֶּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפִלְלִים" (שמות כ"א כ"ב), וכשם שהנתינה האמורה בתחילה, היא נתינת ממון, שווי הוולדות, כך נתינה אחרונה, היא נתינת ממון, שווי האשה.

ב. העבודות.

רוב דיני עבודת הקרבנות מפורשים בתורה היטב, ויש דינים עבודה מסוימים, שאינם מפורשים כל כך, אבל יש להם סמך בתורה.

ואחד מהם הוא, שהולכת הדם למזבח, היא בכלל עבודות הדם, [ונמצא שעבודות הדם הן, (א) שחיטה. (ב) קבלת הדם בכלי שרת. (ג) הולכת הדם למזבח. (ד)

² ועדיפות הן על ההלכות שהן כהררים התלויים בשערה, שאין להן אלא רמז מועט.